

Een nieuwe start voor Leusden

Rapportage van de informateur

Inleiding

Na de verkiezingen van 19 maart zijn in heel Nederland en ook in Leusden de politieke verhoudingen veranderd. Waar in veel gemeenten het politieke speelveld verder versnipperd is geraakt, is dat in Leusden niet gebeurd omdat er “maar” vijf partijen of combinaties van partijen deel hebben genomen aan de verkiezingen .

De voorkeur van de kiezer, die heeft geleid tot een nieuwe gemeenteraad, moet straks herkenbaar zijn in een coalitie en raadsprogramma.

In overleg met de vertegenwoordigers van raadsfracties is gekozen om mij te vragen een verkenning te doen om te bekijken welke onderwerpen de komende bestuursperiode nadrukkelijk op de agenda moeten komen en welke beleidslijnen de partijen daarbij voor ogen hebben.

Hieruit heb ik gezocht naar mogelijke coalities die uitvoering kunnen geven aan een programma en daarbij op een zo breed mogelijk draagvlak kunnen rekenen. Bij de opdracht bespreking met de fracties is aangegeven dat wordt gestreefd naar een heldere keuze van potentiële coalitiepartijen voor een werkbare stabiele coalitie die de wethouders levert. Deze partijen proberen programmatisch tot overeenstemming te komen en vervolgens een verdeling van de portefeuilles te maken. Anders dan vier jaar geleden wil met name D66 voorkomen dat pas duidelijk wordt na tekenen van een coalitie- of raadsprogramma wie feitelijk deel nemen aan het college en daarmee meer bestuurlijke invloed kunnen uitoefenen dan de overige partijen, die wel mee getekend hebben.

Dat laat onverlet dat er wel ruimte moet zijn en blijven voor alle partijen om zich in het coalitieprogramma te herkennen en ook om gedurende de gehele bestuursperiode invloed te kunnen blijven uitoefenen.

Naast de inventarisatie van mogelijke coalities en elementen voor een coalitieprogramma, is gevraagd te inventariseren op welke wijze belangengroepen, instellingen en andere organisaties, maar ook inwoners, volgens de verschillende fracties betrokken kunnen worden bij het formatieproces. Gebruikelijk is dat veel organisaties de (in)formateur benaderen met brieven, waarvan niet altijd duidelijk is wat hiermee gedaan is of wordt. In Leusden willen we graag in gesprek gaan om zo te streven naar een herkenbaar moment om actieve betrokkenheid te creëren.

Werkwijze

Om op zo kort mogelijke termijn een rapportage te kunnen opleveren met mijn bevindingen, heb ik met een vertegenwoordiging van alle fracties een gesprek gevoerd om de speerpunten van hun partij te inventariseren en hun analyse van de verkiezingsuitslag te bespreken. Hierbij is ingegaan op de voorkeuren voor mogelijke coalities en de rol van de betreffende fracties hierbij.

Dit heeft geleid tot enkele kenmerken en rode draden van mogelijke beleidsrichtingen die bij de formatie verder uitgewerkt kunnen worden en uiteraard extra accenten van de toekomstige coalitie kunnen bevatten. Mijn advies is, zeker gehoord hebbende de fracties en de goede (politieke) verhoudingen in Leusden, een breed programma op te stellen en ook de niet coalitiepartners nauw bij het beleid te blijven betrekken.

Coalities

Door de vijf partijen is door niemand een blokkade uitgesproken over een van de andere partijen. Ook is geen enkele combinatie als onwerkbaar beschouwd. Wel zijn er uiteraard voorkeuren uitgesproken op inhoudelijke gronden, maar ook op grond van het streven naar een stabiele werkbare meerderheid.

Eensgezindheid bestaat over het feit dat de coalitie stabiel moet zijn, zowel in samenstelling als in draagvlak in de gemeenteraad. De helft plus één lijkt dan te mager. De genoemde combinaties bestaan dan ook uit drie partijen, wat over het algemeen leidt tot een keuze voor een college met drie wethouders. Vooral door de komende transities is voor iedereen logisch dat de komende vier jaar nog gewerkt wordt met full time wethouders.

Om tot een advies over de samenstelling te komen is het zinvol om in eerste instantie naar de programmatische overeenkomsten te kijken. Daarnaast is ook gevraagd naar de interpretatie van de uitslag om de wens van de kiezer mee te nemen en naar de eigen voorkeuren voor coalitiepartners.

Heel terecht is hierbij ook opgemerkt dat alleen het winnen en of verliezen niet de wens van de kiezer bepaalt, maar ook hoeveel zetels (stemmen) een partij heeft en welke positie men in de gemeenteraad heeft gekregen. (Ook al heeft de grootste partij verloren, als het nog steeds de grootste partij is, staan nog steeds de meeste kiezers achter die betreffende partij.)

Uitgaande van de vragen aan de partijen komt de volgende grote gemene deler uit de inventarisatie: D66 als grote winnaar in stemmen en zetels en als grootste partij zou de basis moeten vormen. Meestal is D66 in een adem met de tweede winnaar, CU-SGP, genoemd als begin van een coalitie. Om een stabiele werkbare meerderheid te krijgen zijn alle andere partijen programmatisch reële kandidaten, waarbij wel de volgende kanttekeningen zijn geplaatst.

Te aanzien van de nieuw gevormde combinatie Groen Links-PvdA, wordt door de andere partijen gewezen op een stukje onzekerheid over het toekomstig functioneren van de nieuwe fractie als een geheel. Dit ondanks dat de combinatie al enige tijd intensief samen optrekt. Opgemerkt is dat deze twijfel niets met personen te maken heeft, maar het is wel benoemd als klein risico. Ook wordt gewezen op het feit dat in deze combinatie een van de verliezers wordt betrokken. Inhoudelijk past Groen Links-PvdA zeker bij D66 en CU-SGP op de gebieden van de sociale agenda en “bestuurlijke vernieuwing”.

Er wordt verschillend geoordeeld over de vraag of de VVD de meest logische keuze is gezien de inhoudelijke verschillen. Op het gebied van zorg en welzijn, één van de belangrijkste onderwerpen in de komende periode, lijkt de VVD minder op één lijn te zitten met de andere partijen, door de budgettaire kaders wat scherper te stellen als randvoorwaarde dan de andere partijen. Bij de VVD geldt, net als bij GroenLinks-PvdA dat de partij, alhoewel nog steeds een van de grotere, in zetelaantal is teruggegaan.

Het CDA, in stemmenaantal zelfs te betitelen als een van de winnaars, wordt programmatisch door de meeste partijen voor wat betreft de grote lijn iets passender gevonden dan de VVD. Punten die genoemd worden zijn verschillen op het gebied van zorg en ook financiën. Op enkele concrete dossiers (Langesteeg en tweede sporthal) is er echter sprake van een iets afwijkend standpunt van

het CDA ten opzichte van de andere partijen , zij het dat deze door henzelf niet als breekpunt worden aangemerkt.

Wat door alle partijen nadrukkelijk benoemd is, is dat de keuze van een uiteindelijke coalitie voor het belangrijkste deel bepaald wordt door de personele samenstelling. Breed wordt genoemd dat men aan het begin de namen van de kandidaten wil kennen om te voorkomen dat, nadat er programmatisch overeenstemming is, men het niet eens kan worden over de kandidaten.

Juist omdat de verhoudingen goed zijn en de programmatische verschillen erg klein, is de persoonlijke verhouding in het college van groot belang.

Omdat alle partijen benadrukken met iedereen te willen en te kunnen samenwerken, is het streven naar een breed akkoord van belang. Alle partijen geven echter ook aan dat het logisch is om met drie partijen een coalitie te vormen omdat dat de optimale en meest werkbare situatie oplevert.

Hoofdpijnen van beleid

In deze paragraaf geef ik een kort beeld weer van de door de partijen benoemde speerpunten. Als gestreefd wordt naar een breed gedragen akkoord is het wenselijk aspecten van de beleidspunten uit deze paragraaf op te nemen en om het akkoord ook tot hoofdpijnen te beperken. Hierbij kunnen ook vrije kwesties worden benoemd, waarover geen overeenstemming bestaat binnen de coalitie en die “open aan de raad worden voorgelegd”.

Uiteraard zullen de beoogde coalitiepartners wel hun herkenbare lijn en accenten in het akkoord moeten aanbrengen.

Zorg en welzijn

Op de terreinen van de drie decentralisaties en met name zorg en welzijn zullen veel veranderingen op de gemeente en haar inwoners afkomen. Alle partijen realiseren zich dat de transities financieel en inhoudelijk een lastige opgave zijn.

Overeenstemming is er dat de gemeente vooral datgene wat lokaal kan, ook lokaal moet doen. Dat geldt zowel voor de uitvoering als voor het opstellen van beleid. Dat betekent een actieve opstelling in en naar de regio. Een loketfunctie met een breed aanbod in Leusden is voor alle partijen logisch om ook het tweede deel van de opgave te kunnen doen. Om de zelfredzaamheid van de maatschappij mogelijk te maken, moeten mantelzorgers en gebruikers van (basis)voorzieningen deze goed kunnen bereiken.

Financieel is er in nuances verschil van inzicht. De meerderheid is van mening dat de implementatie van de transities extra (eenmalige) middelen mag vergen. Twee partijen stellen kwaliteit expliciet boven financiën en één partij vindt dat de transities zodanig moeten worden georganiseerd dat we uitkomen met de budgetten die hiervoor door de regering ter beschikking worden gesteld. De wettelijke (kwaliteits)eisen zijn echter ook voor hen wel leidend.

De meerderheid streeft naar een situatie waarbij er op een termijn van globaal twee jaar geen nieuwe gemeentelijke middelen meer worden besteed aan de transities.

Sociale zaken, Werk en economie

Minder regels (verminderen bureaucratie) is de rode draad ten aanzien van de door iedereen gewenste versterking van de werkgelegenheidspositie van Leusden. Accentverschillen zijn er in de genoemde uitwerkingen. Investeren in een actievere accountmanager of bedrijvencontactfunctionaris die met een duidelijke opdracht wordt ingezet is wel een terugkerend item.

Ook het leggen van een koppeling met de nieuwe participatiewet, waarbij social return on investment als criterium bij het verstrekken van opdrachten moet worden meegenomen.

Ten aanzien van de bedrijventerreinen zou gestreefd moeten worden te investeren op de kansrijke locaties en de anderen voorlopig “in de ijskast” te zetten.

Wonen/RO

Wonen wordt een belangrijk thema in de komende vier jaar. Hierbij hoort een geactualiseerde woonvisie.

Naast de nieuwe woonvormen die volgen uit de transities, wordt aandacht gevraagd voor doelgroepen, zoals starters en ouderen. De algehele tekorten verdienen aandacht, maar de oplossing om kantoren om te vormen wordt door de een als kansrijk en een ander als bijna kansloos gezien.

De projecten die nu op de agenda staan moeten opnieuw beoordeeld worden. In de projecten die gekozen worden om door te zetten zou de gemeente van de meeste partijen ook moeten durven investeren. De Biezenkamp, en in het bijzonder het MFC, wordt in het algemeen gezien als een project waar doorgepakt moet worden.

Langesteeg

Met uitzondering van de Hamerveldseweg, waar landschappelijk ingepaste bebouwing als mogelijk (maar niet direct wenselijk) wordt gezien, acht geen enkele partij bouwen in dit gebied een goede optie. Ook niet om natuurontwikkeling te financieren. Wel wordt vanuit de wens om de Groene agenda te realiseren door een paar fracties op voorhand niet uitgesloten dat landgoederen gebouwd kunnen worden die passen in het coulisselandschap. Ook rood voor rood is voor enkelen bespreekbaar.

Duurzaamheid/Milieu

Het thema duurzaamheid komt bij bijna alle partijen als een speerpunt naar voren. Dit punt wordt vaak gecombineerd met maatschappelijk verantwoord ondernemen. Een brede duurzaamheidsagenda wordt gemist.

Veiligheid, openbare omgeving

Bij het beheer van groen wordt de inzet van inwoners gewaardeerd. Men heeft begrip voor de verlaagde beheer kwaliteit. De oplossing wordt gezocht in eigen initiatief of aanbestedingsvoordeel, maar ook in enkele gevallen in het maken van onderscheid tussen locaties die meer of minder uitstraling behoeven.

Openbare orde wordt vrijwel niet benoemd als speciaal aandachtsgebied om beleid aan te passen of te intensiveren.

Bestuur en organisatie, bestuursstijl en regio

Van de bestuursstijl wordt verwacht dat deze open en transparant is, met de inwoner en voor de inwoner. De samenleving voorop moet gecontinueerd en uitgebreid worden.

De Regio wordt door niemand als apart onderwerp benoemd. Alleen in relatie tot de transities ziet men "spontaan" een bescheiden rol voor de regio.

Participatie

Bij veel onderwerpen wordt participatie van de inwoners benoemd als een noodzakelijk onderdeel van beleid. Zowel bij de uitvoering van groenbeheer, het realiseren van (nieuwe) initiatieven als de noodzaak de consequenties van de participatiewet met behulp van inwoners op te pakken.

Financiën

De sluitende begroting is een vanzelfsprekendheid. Een partij is er expliciet voor om gebruik te maken van de reserves om te investeren en een ander is daar juist meer op tegen. Gezien de opmerkingen bij de decentralisaties is de reservepositie "aanspreekbaar" voor bijzondere doelen.

Apart benoemde aandachtsdossiers

Gemeentehuis (e.o.)

Eigenlijk alle partijen zijn voor een zogenaamde 0+ variant. Iets meer dan helemaal niets doen, maar geen + en zeker geen ++. Vooral voor het energiezuiniger maken van het gebouw heeft menig een wel budget over. Op zich kan het idee meer functies onder te brengen in het gemeentehuis wel op steun rekenen, maar men heeft er geen budget voor over. Er wordt ook geen urgentie gevoeld.

De omgeving zou, op basis van het initiatief van de omwonenden/winkeliers wel aangepakt kunnen worden. Als ondernemers ook bereid zijn mee te betalen, willen de meeste partijen kijken of en in hoeverre men tegemoet kan komen aan deze plannen.

Sporthal

De wenselijkheid voor een tweede sporthal is voor bijna alle fracties duidelijk. Sluitende exploitatie is bij het realiseren het kernwoord. Echter de weg er naar toe en de bereidheid te investeren met of zonder gemeentelijke hulp wisselt. Over dit punt zullen goede afspraken gemaakt moeten worden.

Conclusies en aanbevelingen

1. Mijn conclusie ten aanzien van de wenselijke coalitie is dat de combinatie D66, CU-SGP in elk geval de basis zou moeten vormen. De keuze voor een derde is niet eenduidig te maken. Voorzichtig concludeer ik dat programmatisch en qua bestuursstijl als eerste de combinatie met GroenLinks-PvdA nader onderzocht zou moeten worden. Hierin wordt de wens van de kiezer in meerdere opzichten zichtbaar gemaakt: de twee grootste winnaars krijgen een positie en er is een duidelijk verschil met de voorgaande coalitie, zodat er ook sprake kan zijn van een nieuw elan. Programmatisch sluiten partijen op lokaal niveau goed aan.
2. Omdat de programmatische verschillen klein zijn en de gevoelens om een goed team te kunnen vormen door iedereen is uitgesproken, adviseer ik om eerst per fractie (in beslotenheid) de naam van de kandidaat en eventueel een alternatieve kandidaat te noemen. Deze kandidaten kunnen daarna conform eerder gemaakte afspraken aan een integriteitsscan meewerken.
3. Het te sluiten akkoord dient zich te beperken tot de hoofdlijnen i.v.m. de beperkte tijd die er voor de formatie is.
4. Maatschappelijke organisaties, inwoners en bedrijfsleven moeten de gelegenheid krijgen hun ideeën en boodschappen mee te geven aan de onderhandelaars. Uiteraard moet helder zijn dat de onderhandelaars luisteren en daarna hun eigen afweging maken.
5. Als er een eerste aanzet voor een akkoord is, is het goed een bijeenkomst met de niet onderhandelende fracties te organiseren om te bekijken of er vanuit hen een zinvolle aanvulling opgenomen kan worden in het akkoord.
6. De gesprekken over de inhoudelijke formatie kunnen in de openbaarheid plaatsvinden. De uiteindelijke portefeuillevindeling en de keuze van de wethouderskandidaten dient in beslotenheid plaats te vinden.

Slotwoord

In een korte tijd heb ik een inventarisatie gemaakt van de mogelijkheden in Leusden tot een coalitie akkoord te komen met een breed draagvlak. Ik heb bij het opstellen van het advies gebruik gemaakt van het raamwerk van de rapportage die Bauke de Haan als informateur voor Alphen aan den Rijn heeft opgesteld.

Opvallend is de prettige wijze waarop de gesprekken met de partijen hebben plaatsgevonden. Leusden krijgt in elke combinatie naar mijn mening een bestuur wat een breed draagvlak in de raad en daarmee de samenleving kan krijgen als men bereid is zo open naar elkaar te luisteren als zij mij te woord hebben willen staan.

Tot slot dank ik Jolien Houtman voor haar bijdrage bij het verslagleggen en controleren van het rapport op inhoudelijkheden en leesbaarheid.

Leusden, 31 maart 2014

Willem- Jan Stegeman

Colofon

De gesprekken zijn gevoerd met (in volgorde van de gesprekken)

GL-PvdA:

Joost van Herpen en Riet Koetsenruiter

CDA

Barto Piersma en Wim Vos

D66

Roel Madiol en Albert Dragt

CU-SGP

Jan Overweg en Gert-Jan Bosland

VVD

Carlos Genders en Pieter Lensselink